

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
-----------------------------	-----------

CURSUL 1

INTRODUCERE ÎN MATERIA DREPTULUI

INTERNAȚIONAL	13
----------------------------	-----------

1.1. Noțiuni, definiții și delimitări conceptuale	13
1.2. Trăsături caracteristice dreptului internațional public	15
1.3. Diviziuni (ramuri) ale dreptului internațional public	16
1.4. Dreptul internațional public și dreptul internațional privat.....	17
1.5. Raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern al statelor	17
1.6. Întrebări și teme recapitulative	20

CURSUL 2

REPERE ÎN FORMAREA ȘI DEZVOLTAREA

ISTORICĂ A DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC	21
--	-----------

2.1. Epoca Antichității.....	21
2.2. Evul Mediu	24
2.3. Epoca Modernă	26
2.4. Perioada interbelică	30
2.5. Epoca contemporană	32
2.6. Întrebări și teme recapitulative	33

CURSUL 3

IZVOARELE (SURSELE) DREPTULUI

INTERNAȚIONAL PUBLIC	35
-----------------------------------	-----------

3.1. Aspecte generale privind noțiunea de „izvoare” ale dreptului internațional public și clasificarea acestora.....	35
--	----

3.2. Izvoarele principale ale dreptului internațional public	37
3.3. Mijloacele auxiliare de determinare a regulilor de drept internațional public	38
3.4. Tendințe și propuneri de noi izvoare ale dreptului internațional public	40
3.5. Ierarhia normelor dreptului internațional public	42
3.6. Întrebări și teme recapitulative	43

CURSUL 4

TRATATUL – IZVOR PRINCIPAL AL DREPTULUI

INTERNAȚIONAL PUBLIC	44
4.1. Definiția și clasificarea tratatelor internaționale.....	44
4.2. Elementele esențiale și structura tratatelor internaționale	46
4.3. Încheierea și intrarea în vigoare a tratatelor internaționale	47
4.4. Aplicarea, efectele, modificarea și interpretarea tratatelor internaționale	50
4.5. Încetarea tratatelor internaționale	52
4.6. Întrebări și teme recapitulative	55

CURSUL 5

PRINCIPIILE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

5.1. Definiții și considerente generale	56
5.2. Principiile fundamentale ale dreptului internațional public statuate în Carta ONU.....	57
5.3. Principiile fundamentale ale dreptului internațional public consacrate de Adunarea Generală a ONU	58
5.4. Normele și principiile fundamentale incluse în Actul Final de la Helsinki.....	59
5.5. Întrebări și teme recapitulative	60

CURSUL 6

SUBIECTELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC ȘI ALTE ENTITĂȚI CARE PARTICIPĂ LA RAPORTURI JURIDICE ÎN SOCIETATEA

INTERNAȚIONALĂ	61
6.1. Noțiunea de subiect de drept internațional public	61
6.2. Statul – subiect principal al dreptului internațional public	62
6.3. Organizațiile internaționale interguvernamentale ca subiecte derivate ale dreptului internațional public	65
6.4. Alte entități ale societății internaționale	68
6.5. Întrebări și teme recapitulative	72

CURSUL 7

POPULAȚIA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC

7.1. Populația ca element constitutiv al statului	74
7.2. Aspecte privind cetățenia în dreptul internațional public	75
7.3. Regimul juridic al străinilor	78
7.4. Refugiații și persoanele strămutate	80
7.5. Întrebări și teme recapitulative	83

CURSUL 8

PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR

OMULUI

8.1. Etape în cristalizarea și afirmarea drepturilor omului	84
8.2. Sistemul de protecție a drepturilor omului în cadrul Organizației Națiunilor Unite	86
8.3. Sistemul de protecție a drepturilor omului instituit de Consiliul Europei	89
8.4. Protecția drepturilor omului în Uniunea Europeană	92
8.5. Alte sisteme regionale de protecție a drepturilor omului	96
8.6. Întrebări și teme recapitulative	100

CURSUL 9**TERITORIUL ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC..101**

9.1. Teritoriul de stat. Noțiune și elemente componente	101
9.2. Delimitarea teritoriului de stat.....	103
9.3. Spațiile maritime supuse suveranității sau drepturilor suverane ale statelor riverane	105
9.4. Regimul strâmtorilor și al canalelor maritime internaționale	109
9.5. Fluviile internaționale.....	110
9.6. Întrebări și teme recapitulative	112

CURSUL 10**ZONE CU REGIMURI JURIDICE INTERNAȚIONALE****SPECIALE 113**

10.1. Zonele demilitarizate	113
10.2. Zonele neutralizate	116
10.3. Zonele denuclearizate	118
10.4. Zonele polare	121
10.5. Spațiul cosmic	127
10.6. Întrebări și teme recapitulative	130

CURSUL 11**REPREZENTAREA STATELOR ÎN RELAȚIILE****INTERNAȚIONALE 131**

11.1. Aspecte generale privind relațiile de reprezentare	131
11.2. Stabilirea și încetarea relațiilor diplomatice	132
11.3. Misiunile diplomatice	138
11.4. Oficiile (posturile) consulare	143
11.5. Imunități, privilegii și facilități diplomatice	148
11.6. Întrebări și teme recapitulative	150

CURSUL 12

MIJLOACELE DE REGLEMENTARE PAȘNICĂ A

DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE 151

- 12.1. Noțiunea de «diferend» în dreptul internațional public
și clasificarea mijloacelor de reglementare pașnică..... 151
- 12.2. Mijloace diplomatice 153
- 12.3. Mijloacele jurisdicționale 156
- 12.4. Soluționarea pașnică a diferendelor în cadrul unor
organizații internaționale 159
- 12.5. Întrebări și teme recapitulative 160

CURSUL 13

RĂSPUNDEREA INTERNAȚIONALĂ A STATELOR 161

- 13.1. Delimitări conceptuale și principii generale..... 161
- 13.2. Elementele constitutive ale răspunderii internaționale a
statelor 162
- 13.3. Stabilirea răspunderii internaționale a statelor și
consecințele acesteia..... 166
- 13.4. Răspunderea statelor pentru prejudicii decurgând din
activități care nu sunt interzise în dreptul internațional..... 169
- 13.5. Întrebări și teme recapitulative 172

CURSUL 14

LIMITELE UTILIZĂRII FORȚEI ÎN DREPTUL

INTERNAȚIONAL 173

- 14.1. Delimitări conceptuale privind legalitatea și
legitimitatea folosirii forței în dreptul internațional 173
- 14.2. Modalitățile de utilizare a forței în cadrul sistemului de
securitate colectivă creat prin Carta ONU 174
- 14.3. Mijloacele de constrângere în dreptul internațional care
implică folosirea forței armate..... 177

14.4. Controverse cu privire la întinderea dreptului la legitimă apărare și utilizarea forței armate în mod anticipat sau preventiv	179
14.5. Întrebări și teme recapitulative	182
BIBLIOGRAFIE	185

CUVÂNT ÎNAINTE

Prezentul curs universitar a fost conceput și elaborat pentru programul de studii universitare de licență „Relații Internaționale și Studii Europene”, structura sa fiind adaptată astfel încât să permită studenților dobândirea unor competențe profesionale și transversale în conformitate cu rezultatele așteptate ale învățării definite sub formă de cunoștințe, aptitudini, responsabilitate și autonomie.

Luând în considerare caracterul multidisciplinar al programului de studii și, mai ales, faptul că studenții iau contact pentru prima dată cu noțiuni de drept, cursul universitar a fost proiectat în așa fel încât să asigure înțelegerea conceptelor fundamentale din domeniul dreptului internațional, prin utilizarea lor adecvată și corelarea cu celelalte discipline din planul de învățământ fiind garantată progresia firească și continuitatea în parcursul academic al studenților.

Astfel, pornind de la rezultatele așteptate ale învățării și ținând cont de nevoile specifice de învățare ale studenților, cursul universitar abordează dreptul internațional din perspective multiple – juridică, istorico-sociologică și axiologică – problematica analizată fiind prezentată într-o succesiune logică în cadrul celor 14 capitole.

Cum era și firesc, într-o primă etapă, cursul universitar urmărește să clarifice și familiarizeze studenții cu noțiunea, elementele definitorii și trăsăturile caracteristice dreptului internațional public, fiind prezentate totodată și unele repere în formarea și dezvoltarea istorică a acestuia. De maximă importanță sunt și aspectele privind izvoarele, principiile fundamentale și subiectele dreptului internațional, fiecare dintre acestea fiind analizate și prezentate într-un mod comprehensibil. Prin raportare la elementele constitutive ale statului, ca subiect principal al dreptului internațional public, au fost abordate aspecte privind populația și

teritoriul, pentru ca mai apoi să fie prezentate unele zone cu regimuri juridice internaționale speciale. Foarte importante pentru formarea profesională a studenților sunt și aspectele privind reprezentarea statelor în relațiile internaționale, mijloacele de reglementare pașnică a diferendelor internaționale, răspunderea internațională a statelor, precum și aspectele privind legalitatea și legitimitatea folosirii forței în dreptul internațional, fapt pentru care au fost, la rândul lor, analizate și prezentate în detaliu.

Conținutul celor 14 capitole a fost elaborat în baza unei vaste bibliografii, fiind studiate atât lucrări ale unor autori din țară și străinătate, cât și tratate internaționale, documente elaborate sub egida ONU sau a altor organizații regionale, precum și alte documente inedite, studii și articole conținute de diverse site-uri internet de specialitate. Ca element de noutate, se impune amintit faptul că fiecare dintre cele 14 capitole conține o secțiune cu întrebări și teme recapitulative, concepute pentru verificarea obținerii rezultatelor învățării prin activități de evaluare continuă sau sumativă.

Având în vedere structura adaptată la nevoile de învățare ale studenților și, în plus, valoarea surselor de informare și claritatea formulărilor, am convingerea că prezentul curs universitar se va constitui într-un valoros și util instrument de lucru, asigurând studenților dobândirea competențelor specifice și capacitatea de a corela cunoștințele teoretice cu abilitatea de a le aplica în practică.

Prof. univ. dr. Dan Vătăman

CURSUL 1

INTRODUCERE ÎN MATERIA DREPTULUI INTERNAȚIONAL

1.1. Noțiuni, definiții și delimitări conceptuale

Paternitatea noțiunii de „drept internațional” îi este atribuită lui Jeremy Bentham, filosof și jurist englez care într-o lucrare publicată în anul 1789 a folosit termenul de „international jurisprudence” pentru a înlocui termenul „law of nations” pe care l-a considerat a fi impropriu¹. Ulterior, J. Bentham a redactat o serie de eseuri care au rămas sub formă de manuscris până la editarea și publicarea lor postumă în anul 1843 cu titlul „Principles of International Law”², scrieri potrivit cărora dreptul internațional era văzut în primul rând ca o colecție de reguli care guverna relațiile dintre state.

Această definiție este în strânsă legătură și reflectă structura societății internaționale din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, perioada de dezvoltare a dreptului internațional clasic, în care participarea la viața internațională era un privilegiu al statelor.

Dreptul internațional a fost reconceptualizat o dată cu evoluția societății internaționale, în special după tratatele de pace încheiate în urma lucrărilor Conferinței de la Paris (1919-1920), toate aceste tratate conținând Pactul Ligii Națiunilor – o organizație internațională care a marcat o nouă eră de cooperare multilaterală.

¹ Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, https://archive.org/details/bim_eighteenth-century_an-introduction-to-the-p_bentham-jeremy_1789/page/n341/mode/2up, accesat la 9.05.2026

² The Works of Jeremy Bentham, published under the Superintendence of his Executor, John Bowring (Edinburgh: William Tait, 1838-1843), Vol. 2, <https://archive.org/details/BRes092081/mode/2up>, accesat la 9.05.2026

Evoluția dreptului internațional în epoca contemporană este strâns legată de ordinea internațională instituită după cel de-al doilea război mondial, unul dintre obiectivele enunțate chiar în preambulul Cartei Organizației Națiunilor Unite fiind acela de a „stabili condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor care decurg din tratate și alte surse de drept internațional”³.

Având în vedere evoluțiile înregistrate de-a lungul timpului, se poate spune că societatea internațională contemporană este formată din state (purtaoare de suveranitate, care își asumă, în mod nemijlocit, anumite drepturi și obligații în raporturile dintre ele), organizațiile internaționale și alte entități nestatale. Așa cum se arată în doctrina de specialitate, principala caracteristică a societății internaționale constă în natura sa *poliarhică*, în sensul că exercițiul puterii este repartizat între diferitele state și celelalte entități care o compun⁴.

Astfel, raporturile ce se stabilesc în cadrul societății internaționale sunt, în general, denumite relații internaționale. Raporturile sau relațiile internaționale, în sens larg, sunt relațiile care se desfășoară între entitățile ce acționează în cadrul societății internaționale, în timp ce raporturile internaționale, în sens restrâns, sunt acele relații, normate de dreptul internațional public, care au loc între subiectele de drept internațional public. Între cele două planuri, între nivelul structural al relațiilor internaționale *lato sensu* și nivelul normativ al dreptului internațional există un raport de interinfluențare, motiv pentru care unii autori consideră că dreptul internațional trebuie să fie, în același timp, un instrument care să ordoneze relațiile internaționale, dar și să reflecte în mod adecvat și să se adapteze la modificările pe care le înregistrează societatea internațională.⁵

³ <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/preamble>, accesat la 9.05.2026

⁴ Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional public*, Vol. 1, Ediția a 3-a revăzută și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014, p. 1.

⁵ *Idem*, *Drept internațional: introducere în dreptul internațional public*, Ediția a 3-a revăzută și adăugită, București, Editura All Beck, 2003, p. 2.

Ca urmare, noțiunea de „drept internațional public” este folosită în prezent pentru a face referire la normele juridice care reglementează relațiile dintre state (principală categorie a subiecților de drept internațional), precum și între state și organizații internaționale sau organizații internaționale între ele ca subiecte ale dreptului internațional. De asemenea, în conformitate cu principiile și normele dreptului internațional public pot fi identificate și alte entități care sunt titulare ale unor drepturi și obligații, printre acestea: mișcările de eliberare națională, corporațiile multinaționale sau chiar organizațiile internaționale neguvernamentale⁶.

În literatura de specialitate mai este întâlnită și noțiunea de drept internațional contemporan, autorii folosind această sintagmă pentru a diferenția dreptul internațional aplicat în alte perioade istorice.⁷

1.2. Trăsături caracteristice dreptului internațional public

În virtutea calității de subiecte originare și primare ale dreptului internațional public, statele suverane sunt egale din punct de vedere juridic, indiferent de mărimea teritoriului sau a populației, a nivelului de dezvoltare sau a potențialului militar.

Astfel, în condiții de deplină egalitate și în baza acordului lor de voințe, statele se coordonează și creează norme juridice care duc la formarea și dezvoltarea dreptului internațional public. Caracterul coordonator al voinței statelor stă la baza forței obligatorii a dreptului internațional, statele neputând a fi obligate să respecte norme internaționale asupra cărora nu și-au dat consimțământul, asta pentru

⁶ Pentru detalii privind subiectele dreptului internațional public a se vedea *infra* Cursul 6.

⁷ Roxana Mariana Popescu, *Drept internațional public contemporan. Fundamente teoretice și instituționale*, București, Editura Universul Juridic, 2026.

că acest consimțământ nu poate fi decât rezultatul unei manifestări tacite sau expresie a voinței lor suverane, exprimate fără echivoc⁸.

În consecință, dreptul internațional public are o serie de trăsături caracteristice, în special în ceea ce privește elaborarea și aplicarea normelor, modul cum sunt respectate aceste norme și, în cazul încălcării lor, aplicarea unor eventuale constrângeri sau sancțiuni.⁹

1.3. Diviziuni (ramuri) ale dreptului internațional public

În funcție de natura problemelor reglementate, dreptul internațional public cunoaște o diviziune pe ramuri, după cum urmează: dreptul tratatelor; dreptul diplomatic și consular; dreptul internațional umanitar; dreptul internațional al mediului; dreptul internațional economic; dreptul internațional penal; dreptul mării; dreptul internațional spațial (al spațiului cosmic); dreptul internațional al dezvoltării; dreptul internațional fluvial; dreptul internațional al drepturilor omului; dreptul internațional cultural; dreptul internațional aerian; dreptul internațional al dezarmării.¹⁰

De asemenea, în funcție de aria de aplicare a dreptului internațional public în spațiu (criteriul geografic) se poate distinge între: dreptul american; dreptul european; dreptul african. Față de această clasificare pe criterii geografice sau regionale se impune reliefat faptul că toate aceste diviziuni nu exclud aplicarea regulilor de drept internațional general, ele având ca obiect reglementarea problemelor și situațiilor specifice anumitor regiuni geografice.¹¹

⁸ Dumitra Popescu, Adrian Năstase, *Drept internațional public*, București, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1997, pp. 36-37.

⁹ Raluca Miga-Beștelu, *Drept internațional public*, op.cit., pp. 3-5.

¹⁰ Carmen Moldovan, *Drept internațional public, Principii și instituții fundamentale*, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Universul Juridic, 2022, p. 24.

¹¹ Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, *Drept internațional public. Sinteze*, Ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012, pag. 44.